

ARBEIDSRETTE

KJENNELSE

Avsagt: 15. juni 2016

Saksnr.: 9/2016 OG 11/2016

Lnr.: 16/2016

Dommere: Jakob Wahl
Eli Mette Jarbo
Tore Schei
Terje Solberg
Kjell Bjørndalen
Lill Bråten
Per Østvold

Saken gjelder: Spørsmål om inhabilitet

Sak 9/2016:
Næringslivets Hovedorganisasjon, med
Norsk olje og gass, og Statoil ASA

Advokat Margrethe Meder

mot

1. Landsorganisasjonen i Norge
2. Industri Energi
3. Industri Energi i Statoil

Advokat Marit Håvemoen

Sak 11/2016:
Næringslivets Hovedorganisasjon, med
Norsk olje og gass, og Statoil ASA

Advokat Margrethe Meder

mot

1. Lederne
2. Lederne i Statoil
Partshjelper:
Yrkesorganisasjonenes
Sentralforbund

Advokat Vidar Lindbekk

Advokat Ørnulf Kastet

KJENNELSE

- (1) Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO), med Norsk olje og gass, og Statoil ASA (Statoil) tok 23. mars 2016 ut stevning mot Landsorganisasjonen i Norge (LO), Industri Energi og Industri Energi i Statoil – sak nr. 9/2016 – og mot Lederne og Lederne i Statoil – sak nr. 11/2016. Sakene gjelder avtale om sikkerhetsarbeid ved arbeidskonflikt. Det er nedlagt påstand om at Industri Energi i Statoil og Lederne i Statoil har opptrådt tariffstridig, at LO, Industri Energi og Lederne har opptrådt tariffstridig ved at disse organisasjonene ikke har sikret at Industri Energi i Statoil og Lederne i Statoil har opptrådt i samsvar med sine tariffrettslige forpliktelser, og at LO, Industri Energi og Lederne plikter å sikre at Industri Energi i Statoil og Lederne i Statoil opptre i samsvar med sine tariffrettslige forpliktelser.
- (2) Sakene er i medhold av arbeidstvistloven § 47 forenet til felles behandling.
- (3) NHO, med Norsk olje og gass, og Statoil tok samme dag ut stevning mot Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (YS), SAFE og SAFE i Statoil om samme tvistetema – sak nr. 10 /2016. Det ble nedlagt likelydende påstander som i ovennevnte saker. Bestemmelsene i arbeidstvistloven § 38 om rettens sammensetning i den enkelte sak er til hinder for at den saken kunne forenes til felles behandling med sakene 9/2016 og 11/2016. jf. arbeidstvistloven § 47. Under saksforberedelsen er partene blitt enige om å avvikle en felles hovedforhandling i sakene 9/2016 og 11/2016 og sak 10 /2016. Retten har funnet slik felles behandling ubetenkelig. Hovedforhandling i sakene er berammet til 21., 23. og 24. juni 2016.
- (4) Prosessfullmektig for NHO er advokat Inger Unn Olsen og advokat Kurt Weltzien er rettslig medhjelper.
- (5) Det spørsmål Arbeidsretten nå har til behandling er hvorvidt nestleder Tron Løkken Sundet er habil til å være dommer i sakene. For behandling av dette spørsmål erklærte YS og SAFE 2. juni 2016 partshjelp til støtte for LO og Lederne. Partene i sakene har ikke motsatt seg slik partshjelp.
- (6) **Sakens bakgrunn**
- (7) Sundet har vært saksforberedende dommer i alle sakene. Under saksforberedelsen ble det reist spørsmålet om Sundets habilitet som dommer i saken på bakgrunn av hans kjennskap til advokat Weltzien.

- (8) Sundet sendte 13. mai 2016 e-post til prosessfullmektigene hvor han skrev blant annet følgende:

«I lys av advokat Weltziens inntreden i saken som rettslig medhjelper, vil jeg i lys av sakens karakter gjøre oppmerksom på følgende:
Jeg kjenner advokat Weltzien [fra] studietiden i Bergen. Jeg har deretter hatt en viss sosial omgang med advokat Weltzien med familie. Det består i at ektefeller og barn møtes for sosialt samvær i høyden 3-4 ganger i løpet av et år.
Prosessfullmektigene bes vurdere om dette er forhold som tilsier at jeg bør tre ut av saken ...»

- (9) Advokat Håvemoen skrev følgende i e-post til Sundet 13. mai 2016:

«Det vises til din e-post hvor du reiser spørsmål vedrørende habilitetsproblematikken knyttet til din sosiale relasjon til Kurt Weltzien.
LO sitt syn er at det er uheldig at en dommer i saker som går for Arbeidsretten, har en sosial eller økonomisk tilknytning til noen av partene eller prosessfullmektigene. Det vises til at dette er en domstol som dømmer i en instans, hvor det ikke er noen ankemuligheter. Dersom det er mulig å sette inn en annen dommer som ikke har en slik relasjon til parter/eller prosessfullmektiger, er det LO sitt syn at dette bør gjøres.»

- (10) Advokat Lindbekk skrev i e-post av 13. mai 2016 at «[m]in part ønsker at du trer ut av saken.»

- (11) I prosesskriv av 20. mai 2016 skrev advokat Håvemoen blant annet:

«Sundet reiste per e-post spørsmål om han burde trekke seg som dommer i saken, grunnet sin relasjon til NHO sin rettslige medhjelper Kurt Weltzien. Etter å ha mottatt tilbakemelding per e-post fra flere av de saksøkte har han på selvstendig grunnlag valgt å trekke seg som dommer i saken. Det kreves ikke da noen kjennelse som at han er inhabil.»

- (12) I e-post av 20. mai 2016 skrev advokat Weltzien blant annet følgende:

«Jeg viser til prosesskriv fra adv. Håvemoen ...
Helt avslutningsvis i prosesskrivet anføres det at flere av saksøkerne [er vel ment de saksøkte] har gitt «tilbakemeldinger» til Sundet pr. e-post, og at han selv har valgt å trekke seg som dommer i saken. De saksøkte [er vel ment saksøkerne] har ikke mottatt kopi av noen e-poster fra saksøkerne [er vel ment de saksøkte] til Sundet med «tilbakemeldinger». Spørsmålet er derfor om det er reist inhabilitetsinnsigelse mot Sundet, som de saksøkte [er vel ment saksøkerne] ikke er gjort oppmerksom på. De saksøkte [er vel ment saksøkerne] ber derfor om at e-postene oversendes snarest. Under det saksforberedende [møte] pr. telefon 13. mai mener jeg imidlertid å erindre at adv Lindbekk la til grunn at Sundet ikke var inhabil, men at relasjonen til undertegnede kunne være vanskelig å forklare overfor klientene. Denne vanskelighet er etter de saksøktes [er vel ment saksøkernes] oppfatning ikke inhabiliserende. Under enhver omstendighet har ikke Sundet rettslig adgang til å «trekke seg» som dommer. Enten må det avsies kjennelse for inhabilitet eller så må han ha gyldig forfall. Arbeidstvstloven åpner ikke for å «trekke seg».

- (13) Advokatene Olsen og Weltzien kommenterte Sundets habilitet i prosesskriv 23. mai 2016.

- (14) Arbeidsrettens leder tilskrev prosessfullmektigene 25. mai 2016. Fra brevet gjengis følgende:

«Som domstolleder må jeg fortløpende vurdere hvilke av rettens fast fagdommere som skal gjøre tjeneste som dommere i sakene ut fra saksmengde, intern fordeling av arbeidsoppgaver m.m. Oppsett av fagdommere som fremgår av berammelseslisten vil kunne bli endret, og den er således ikke bindende for det som blir den endelige sammensetningen av fagdommere i de respektive sakene.

På denne bakgrunn finner jeg grunn til en avklaring av nestleder Tron Sundets eventuelle deltakelse som dommer i sakene.

...

Ut fra den ovennevnte korrespondanse/prosesskriv, finner jeg det nødvendig med en avklaring av nestleder Sundets habilitet i sakene. Jeg ber derfor med dette prosessfullmektigen innen mandag 30. mai gi tilbakemelding om det reises formell habilitetsinnsigelse mot at nestleder Sundet eventuelt tjenestegjør som dommer i sakene, og i så fall en nærmere begrunnelse for det. Jeg har bedt Sundet lage et notat og dette vedlegges.

- (15) Det vedlagte notat fra Sundet, som det vises til i brevet, lød:

«Jeg har i e-post til prosessfullmektigene 13. mai 2016 beskrevet min kontakt med advokat Weltzien slik:

«Jeg kjenner advokat Weltzien [fra] studietiden i Bergen. Jeg har deretter hatt en viss sosial omgang med advokat Weltzien med familie. Dette består i at ektefeller og barn møtes for sosialt samvær i høyden 3-4 ganger i løpet av et år.»

Jeg avla juridisk embetseksamen ved Universitetet i Bergen våren 2000. Ut fra de forholdsvis små årskullene det den gang var på avsluttende avdeling, kjente jeg til advokat Weltzien, men hadde ingen alminnelig sosial omgang med ham.

Min ektefelle, advokat Norunn Løkken Sundet, avla embetseksamen ved Universitetet i Bergen høsten 2000. Hun er venninne av advokat Merete Utgård, som er gift med advokat Weltzien. Min kontakt med advokat Weltzien springer ut av det vennskapet. Den sosiale kontakten består i at familiene treffes en helgedag for lunsj eller middag. Det varierer hvor ofte det blir slike treff, men det vil ikke være oftere enn 3-4 ganger i løpet av et år. Denne kontakten gjorde også at vi var gjester i hverandres bryllup for 15 år siden (Sundet) og 11 år siden (Weltzien).

Kontakt med advokat Weltzien ut over dette har skjedd i faglige sammenhenger, slik som på arbeidsrettslige kurs, konferanser og seminarer.»

- (16) Advokatene Håvemoen, Lindbekk og Kastet gjorde i prosesskriv av 30. mai 2016 gjeldende at Sundet må vike sete.
- (17) Sundet har gitt tilleggsmerknader i slikt notat av 31. mai 2016:

«Jeg viser til mitt notat 25.mai 2016. Den redegjørelsen var begrenset til å presentere de faktiske forholdene rundt min kontakt med advokat Weltzien. Jeg vil i tillegg bemerke:

Etter arbeidstvistloven § 40 første ledd må det foreligge «særlige omstendigheter... som er egnet til å svekke tilliten til en dommers habilitet». Bakgrunnen for at jeg av eget tiltak ga opplysningene til prosessfullmektigene i sak nr. 9–11/2016, er at dette er forhold som ikke kan antas å være alminnelig kjent og som kan være relevante for en vurdering etter arbeidstvistloven § 40 første ledd. I den helhetsvurderingen som skal foretas etter arbeidstvistloven § 40 første ledd første punktum er det et moment om det er reist inhabilitetsinnsigelse. For å få avklart om slik innsigelse ville bli reist, måtte opplysningene forelegges for partene.

I tillegg til de opplysninger som er gitt i notatet fra 25. mai 2016, vil jeg tilføye at saken eller sakens problemstillinger ikke har vært drøftet med advokat Weltzien og at familiene ikke har truffet hverandre i den tiden sakene har vært til behandling i Arbeidsretten. Jeg anser meg derfor ikke inhabil til å delta i behandlingen av sakene.»

- (18) Advokat Meder har meldt seg som prosessfullmektig for saksøker for behandlingen av habilitetsspørsmålet, og hun har kommentert dette i prosesskriv av 2. juni 2016.
- (19) Rettsmøte til behandling av inhabilitetsspørsmålet ble avholdt 6. juni 2016. Ingen partsrepresentanter eller vitner forklarte seg.
- (20) **Partenes påstandsgrunnlag og påstander**
- (21) *Landsorganisasjonen i Norge, Industri Energi og Industri Energi i Statoil* har i korte trekk gjort gjeldende:
- (22) Sundet er inhabil til å gjøre tjeneste som dommer i sakene, jf. arbeidstvistloven § 40 første ledd, første punktum. Det foreligger «særlige omstendigheter» som er «egnet til å svekke tilliten» til hans habilitet. Dette tilsier at han må vike sete. Selv om arbeidstvistloven § 40 ikke har en direkte henvisning til domstoloven § 108, må den norm som legges til grunn for habilitetsvurderingen for dommere i de ordinære domstoler gjelde tilsvarende for fagdommerne i Arbeidsretten. For dommere utnevnt etter innstilling fra organisasjonene kan det stille seg annerledes.
- (23) De avgjørelser Arbeidsretten treffer er av stor betydning for partene og et stort antall arbeidstakere og arbeidsgivere. Hensynet bak habilitetsregelen er at dommerne opptrer uavhengig. Det er med på å sikre upartiske avgjørelser og tillit til domstolen. En dommer skal slippe å være med på å treffe avgjørelse i saker hvor det kan stilles spørsmål ved vedkommendes uavhengighet. Habilitetsreglene er en viktig rettsikkerhetsgaranti. Ved habilitetsvurderingen må det vektlegges at Arbeidsretten er en en-instans domstol. Det medfører ingen store praktiske problemer om Sundet må vike sete, idet retten lett kan settes med en av varameddommerne for fagdommerne.
- (24) På bakgrunn av Sundets redegjørelser om hans og hans families relasjon til Weltzien og hans familie, må det legges til grunn at det er tale om et nært vennskap. Sentralt i den vurdering retten skal foreta vil være vennskapets varighet og styrke. Sundet har selv opplyst at han over mange år, tilbake til 2000, har hatt privat omgang med Weltzien. Familiene møtes regelmessig – tre til fire ganger per år – noe som er oftere enn hva som kjennetegner relasjoner som vil være uproblematisk i en habilitetsvurdering. Sundet og Weltzien har vært gjester i hverandres bryllup. Det er uten betydning at vennskapet har sin bakgrunn i at deres ektefeller er venninner. Tilknytningen mellom Sundet og Weltzien har ikke utspring fra et profesjonelt forhold, men fra vennskapet dem imellom. Varigheten av vennskapet må også tillegges betydning. Vennskap av en slik karakter er egnet til å svekke tilliten til at det blir truffet en nøytral avgjørelse i sakene.

- (25) Retten skal ved avgjørelsen se hen til om en part har reist inhabilitetsinnsigelse, og det skal legges vekt på hvordan allmennheten vil oppfatte forholdet. Sundet selv har tatt opp spørsmålet om sin habilitet, og det viser at han selv er klar over at forholdet til Weltzien er problematisk. Etter at to av prosessfullmektigene i saken ga uttrykk for at det var ønskelig at Sundet fratrådte som dommer i saken, ble det gitt underretning om at han hadde trukket seg. Det ble oppfattet som om Sundet mente seg inhabil.
- (26) Det følger av rettspraksis og juridisk teori at vennsforhold mellom en dommer og en prosessfullmektig av den art som det er tale om i vår sak kan lede til inhabilitet etter domstoloven § 108. Det må foretas en objektiv tilnærming til den konkrete vurderingen, jf. Skoghøys artikkel i festskrift til Anders Bratholm, og HR 2016-956-S avsnittene 21 – 23, med henvisninger til Rt-2013-1570, Rt-2008-1466 og EMDs dom av 17. desember 2015. I Rt-2013-1570 er det vist til at den objektive tilnærmingen har fått økende vekt i rettspraksis i de senere år, og av den grunn vil eldre rettspraksis ikke alltid være veiledende for hvordan rettstilstanden er i dag.
- (27) Forvaltningsloven har regler om inhabilitet. Det er lagt til grunn at det skal mindre til for å kjenne en dommer inhabil enn en forvaltningstjenestemann. Uttalelser fra Sivilombudsmannen kan være relevante å se hen til ved vurderingen etter domstoloven. EMK artikkel 6 nr. 1 og avgjørelser fra EMD om denne bestemmelse kan også gi veiledning.
- (28) Habilitetsreglene er en viktig rettssikkerhetsgaranti, og det må legges stor vekt på partenes oppfatning av habilitetsspørsmålet. Det er viktig å bevare partenes og deres medlemmers tillit til Arbeidsretten. Dersom Sundet gjør tjeneste som dommer i sakene, vil det kunne reises berettiget tvil om en uavhengig og upartisk dommer har vært med på å treffe avgjørelsene.
- (29) *Lederne og Lederne i Statoil* har sluttet seg til det som er anført av LO. Lederne har selv ikke innstillingrett til meddommere i Arbeidsretten, og det er derfor for dette forbund av stor betydning at det ikke kan reises spørsmål ved fagdommernes uavhengighet. Weltziens forsøk på å få konstituert dommer Jarbo til å vike sete, kombinert med hans sterke engasjement for at dommer Sundet skal få opptre i saken, er tilleggsargumenter for at Sundet må vike sete.
- (30) Partshjelper *Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund og SAFE* har i hovedsak sluttet seg til LOs og Ledernes anførsler.
- (31) Det er fra de saksøkte, med tilslutning fra partshjelperen, nedlagt slik påstand:

«Nestleder Tron Løkken Sundet viker sete.»

- (32) *Næringslivets Hovedorganisasjon* med Statoil har i korte trekk gjort gjeldende:
- (33) Det er av stor praktisk interesse å få avklart om en fagdommer i Arbeidsretten er inhabil i forhold til en advokat i en av de større arbeidsgiver/arbeidstakerorganisasjoner som jevnlig opptrer for Arbeidsretten. Det er relativt små forhold i det kollektive arbeidsrettsmiljøet, og avgjørelsen i denne saken vil kunne gi retningslinjer også for eventuelle andre tilfeller. Aktørene for Arbeidsretten treffes i en rekke ulike sammenhenger. De er profesjonelle og forholder seg til de profesjonsetiske regler som gjelder for advokater og dommere.
- (34) Det bestrides at nestleder Sundet er inhabil til å delta i behandlingen av sakene. Det erkjennes at sosial kontakt kan være en «særlig omstendighet» som kan lede til inhabilitet.
- (35) Sundet har gitt to redegjørelser for den sosiale kontakt han har med advokat Weltzien. Denne kontakten kan ikke medføre at han blir inhabil. De saksøkte har lagt mer i redegjørelsene enn hva det er grunnlag for, og de slutninger som de saksøkte trekker er for vidtrekkende. Grunnlaget for kontakten mellom dem springer ut av et vennskap mellom deres ektefeller. På denne bakgrunn kan det ikke legges til grunn at Sundet har et vennskapsforhold til Weltzien av en slik karakter at det kommer i konflikt med habilitetsreglene. Den kontakt som Sundet har beskrevet ligger godt innenfor det som må aksepteres mellom en dommer og en advokat. Det kreves en langt tettere og mer personlig relasjon for å konstatere inhabilitet.
- (36) Det rettslige utgangspunkt for vurderingen er arbeidstvistloven § 40 første ledd, andre punktum. Bestemmelsen er sammenfallende med ordlyden i domstolloven § 108, og den samme norm må legges til grunn. Rettskilder knyttet til domstolloven vil følgelig være relevante for det nærmere innhold av habilitetsregelen etter arbeidstvistloven. Det er ikke grunnlag for at det skal mindre til for å konstatere inhabilitet for fagdommerne i Arbeidsretten enn for dommere for de alminnelige domstoler. At Arbeidsretten er en eninstans domstol er uten betydning.
- (37) Når det gjelder sosial kontakt mellom dommere og advokater skal det etter Høyesteretts praksis «i alminnelighet ganske meget til» for å anse en dommer inhabil på grunn av vennskap med en advokat som opptrer i saken, jf. Rt-1993-1342. Relasjonen mellom nestleder Sundet og Weltzien er ikke så tett og nær at det er grunnlag for å anse Sundet inhabil. Det bestrides at normen hva gjelder sosial kontakt er blitt skjerpet siden nevnte

avgjørelse. Det vises i så måte til HR-2012-2340-F. En videreutvikling av rettstilstanden på dette området må overlates til Høyesterett.

(38) Habilitetsinnsigelsen som Weltzien reiste mot konstituert dommer Jarbo var av en helt annen art, og den er uten betydning for vurderingen retten nå skal foreta. Etter at konstituert dommer Jarbo hadde gitt en nærmere redegjørelse, ble habilitetsinnsigelsen frafalt. Weltzien har ikke hatt noe «sterkt engasjement» for at Sundet skal opptre i saken. Bakgrunnen for at spørsmålet er reist fra NHOs side er viktigheten av å få en prinsipiell avklaring idet dette ikke er en enkeltstående situasjon og som potensielt også kan gjelde andre aktører.

(39) Det forholdet at Sundet har «tatt opp spørsmål om sin habilitet» taler i seg selv ikke for at han skal anses som inhabil. Sundet har på korrekt måte gitt prosessfullmektigene opplysninger som grunnlag for en eventuell inhabilitetsinnsigelse. Det kan ikke legges til grunn at han har «trukket seg» som dommer i saken. Han har selv ikke ansett seg inhabil. Weltzien har prosedert en rekke saker for Arbeidsretten hvor Sundet har vært dommer.

(40) Det er nedlagt slik påstand:

«Nestleder Tron Løkken Sundet viker ikke sete.»

(41) **Arbeidsrettens merknader**

(42) Arbeidstvistloven har i § 40 bestemmelser om inhabilitet. Bestemmelsen lyder:

«(1) Reglene om inhabilitet i domstolloven §§ 106 og § 107 gjelder tilsvarende for dommere i Arbeidsretten. Når særlige omstendigheter foreligger, som er egnet til å svekke tilliten til en dommers habilitet, skal dommeren vike sete. Spørsmålet om inhabilitet kan reises av dommerne og partene. Domstolloven § 113 gjelder tilsvarende så langt den passer.

(2) Retten avgjør ved kjennelse om noen skal utelukkes som inhabil. Reises spørsmålet om å utelukke en innstilt dommer forut for hovedforhandlingen hvor saken skal behandles, treffer rettens tre fagdommere avgjørelsen ved kjennelse.

(3) Reises spørsmål om å utelukke en av Arbeidsrettens fagdommere, skal Arbeidsrettens leder innkalle en varadommer for å delta i avgjørelsen av spørsmålet.»

(43) Etter § 40 andre ledd første punktum skal retten, jf. § 38 første ledd, avgjøre habilitetsspørsmålet. Den avgjørelsesmyndighet som er tillagt rettens tre fagdommere, jf. § 40 andre ledd, andre punktum er begrenset til avgjørelser om en innstilt dommer er inhabil. Det er således den samlede rett som skal avgjøre spørsmålet om Sundet skal anses som inhabil til å gjøre tjeneste som dommer i sakene. Varadommer Schei er innkalt for å delta i avgjørelsen av spørsmålet, jf. § 40 tredje ledd.

- (44) *Arbeidsretten* er kommet til at nestleder Tron Løkken Sundet ikke skal vike sete og vil bemerke:
- (45) Spørsmålet i saken er om det foreligger «særlige omstendigheter» som er egnet til å svekke tilliten til Sundets habilitet som tilsier at han skal vike sete. Vurderingstemaet etter arbeidstvistloven § 40 første ledd andre punktum tilsvarer for fagdommernes vedkommende det samme som etter domstolloven § 108 som lyder:

«Dommer eller lagrettemedlem kan heller ikke nogen være, når andre særegne omstendigheter foreligger, som er skikket til å svekke tilliten til hans ugildhet. Navnlig gjelder dette, når en part av den grunn krever, at han skal vike sete.»

- (46) Før *Arbeidsretten* går over til den konkrete vurderingen av Sundets habilitet, finner den grunn til noen innledende bemerkninger.
- (47) Formålet med inhabilitetsregler for dommere er å skape tillit til at rettstvister blir avgjort av nøytrale og upartiske dommere. De skal styrke partenes og folks tillit til rettsapparatet. Domstolloven § 108 er skjønnsmessig utformet og den blir i dag tolket slik at innholdet samsvarer med habilitetskravene i EMK artikkel 6 nr. 1 Det vises til *ARD* 2010 side 201, avsnitt 12.
- (48) *Arbeidsretten* har truffet en rekke habilitetsavgjørelser, blant annet *ARD* 2010 side 201, *ARD* 2000 side 158 og *ARD* 1991 side 60. Det vises også til *ARD* 2012 side 110. Forholdene i vår sak er ikke sammenlignbare med det som har vært tema i *Arbeidsrettens* tidligere avgjørelser. Dette er alle habilitetsavgjørelser knyttet til dommere oppnevnt etter innstilling fra organisasjonene. Inhabilitet på grunnlag av vennskap/bekjentskap mellom fagdommerne i *Arbeidsretten* og prosessfullmektiger har ikke vært til behandling. Praksis fra *Arbeidsretten* gir ikke veiledning for de vurderinger som skal foretas i denne saken.
- (49) Ettersom vurderingstemaene etter arbeidstvistloven § 40 og domstolloven § 108 er sammenfallende, vil det for *Arbeidsretten* være relevant å se hen til rettspraksis og teori knyttet til domstolloven § 108. Hovedspørsmålet i saken er om de sosiale relasjoner som Sundet har til advokat Weltzien, og som han har redegjort for, jf. avsnittene 15 og 17 ovenfor, er en slik «særlig omstendighet»/«særegne omstendigheter» som leder til at han ikke kan gjøre tjeneste som dommer i saker hvor advokat Weltzien er prosessfullmektig.
- (50) I Rt-1993-1342 var spørsmålet om en herredsrettsdommer var inhabil etter domstolloven § 108 fordi hun hadde et klientforhold til tiltaltes forsvarer. I kjennelsen uttales blant annet:

«Etter min mening skal det i sin alminnelighet ganske meget til for å anse en dommer inhabil på grunn av tilknytning – gjennom vennskap, tidligere arbeidsfellesskap eller på annen lignende måte – til en advokat som opptrer i saken. Juristmiljøet innenfor de enkelte

domstolers embetskretser er ofte lite, og det er mange muligheter for at det kan foreligge tilknytningsforhold av denne karakter mellom dommere og advokater. På bakgrunn av de yrkesetiske krav og de innarbeidede holdninger som er knyttet både til dommerrollen og advokatrollen, må det i alminnelighet kunne legges til grunn at slike tilknytningsforhold av mer eller mindre privat karakter vil være uten innflytelse på deres utøvelse av de yrkesplikter de er pålagt i domstolene.

Det jeg har sagt, utelukker selvsagt ikke at det kan foreligge inhabilitet etter domstolloven § 108 på grunn av tilknytningsforhold mellom en dommer og en advokat. Det må her ses hen til tilknytningsforholdets art og styrke, til hvorvidt advokaten måtte ha engasjert seg personlig i saken, og til hvordan forholdet vil bli oppfattet av partene og av allmennheten.»

- (51) Høyesterettsdommer Liv Gjølstad har i artikkelen «Utviklingen av habilitetsregler i domstolene» i Lov Sannhet Rett, Norges Høyesterett 200 år, på side 422 uttalt følgende:

«Bestemmelsen i § 108 angir ikke hvilke særegne omstendigheter som kan ha betydning. Søkelyset rettes mot hvorledes forholdet fremstår for partene, aktørene og andre berørte, men også for allmennheten. Ordlyden legger til rette for den utvikling som har skjedd under påvirkning av praksis etter EMK artikkel 6 nr. 1. Ved avgjørelsen av om en dommer er upartisk, benyttes så vel en objektiv som en subjektiv test. Den subjektive test går ut på å spørre om dommeren er eller kan forventes å være upåvirket av de konkrete påberopte omstendigheter. Den objektive test dreier seg om det, slik forholdet fremstår utad, kan være grunn til å trekke dommerens upartiskhet og uavhengighet i tvil. Budskapet er klart: «Justice must not only be done, it must also be seen to be done.» »

- (52) Vurderingstemaet i vår sak er inhabilitet som følge av sosial kontakt mellom Sundet og Weltzien. I nevnte artikkel på side 441 skriver Gjølstad om «Inhabilitet som følge av bekjentskap, vennskap eller motsetningsforhold». Her heter det blant annet:

«Etter praksis vil bekjentskap eller vennskap med en prosessfullmektig ikke uten videre lede til inhabilitet for en dommer, mens vennskap med en part eller motsetningsforhold til parten i alminnelighet vil føre til inhabilitet.»

- (53) Arbeidsretten er enig i denne oppsummeringen av rettsstilstanden.
- (54) I juridisk teori er domstolloven § 108 og det tema som er aktuelt i saken behandlet av blant annet Skoghøy i *Tvisteløsning*, 2. utgave og Anders Bøhn, *Domstolloven*, kommentarutgave, 2. utgave. På side 441 behandler Bøhn spørsmålet «Vennskap eller sosial tilknytning til en prosessfullmektig/ forsvarer.» Skoghøy behandler på side 190 «Tilknytning gjennom bekjentskaps- eller motsetningsforhold.» Begge har en henvisning til Rt-1993-1342.
- (55) Slik Arbeidsretten ser det, gir avgjørelsen i Rt-1993-1342, og den tilslutning den har fått i juridisk teori veiledning for de vurderinger Arbeidsretten skal foreta i denne saken. Foranlediget av de saksøktes anførsler, bemerkes at det ikke er holdepunkter for å legge til grunn at nyere rettspraksis har fraveket den rettsoppfatning som kom til uttrykk i nevnte avgjørelse. Det kan i denne sammenheng vises til Rt-1998-882 hvor det uttales at «det

normalt [må] bestå et nokså nært vennskap eller bekjentskap før det kan bli tale om inhabilitet etter domstolloven § 108.» Høyesteretts beslutning, HR-2012-2340-F, er eksempel på en vurdering av en dommers bekjentskap til en ansatt hos en av partene i saken. Spørsmålet var om en dommer skulle utelukkes fra trekning for deltakelse i Høyesteretts behandling av en sak i storkammer. Bekjentskapet ble ikke ansett av en slik karakter som kunne lede til inhabilitet, jf. avsnitt 9 i nevnte beslutning. Vedkommende dommer deltok ved den senere behandling av saken. Avgjørelsen tilsier at rettsoppfatningen i Rt-1993-1342 fortsatt kan legges til grunn for vurderingen.

- (56) Det skal «ganske meget til» for å konstatere inhabilitet for en dommer på grunnlag av vennskap med en advokat som opptrer i saken. Basert på den tilknytning som Sundet har redegjort for om hans og hans families «sosiale omgang» med Weltzien og hans familie, er Arbeidsretten kommet til at Sundet er habil til å gjøre tjeneste som dommer i saker hvor advokat Weltzien er prosessfullmektig/rettslig medhjelper, og at han således ikke må vike sete. Den sosiale relasjon mellom Sundet og Weltzien har sitt utspring i at deres ektefeller er venninner. Det er da naturlig at familiene treffes i det omfang som det er redegjort for til familietreff en helgedag for lunsj eller middag. Dette er tale om en relasjon mellom en dommer og en prosessfullmektig som ikke leder til inhabilitet. Ut fra det faktum Arbeidsretten er blitt presentert, kan det ikke utledes at det eksisterer «et nokså nært vennskap eller bekjentskap», jf. Rt-1998-882, mellom Sundet og Weltzien. At Sundet og Weltzien har vært gjester i hverandres bryllup for henholdsvis 15 og 11 år siden må ses som en naturlig følge av deres ektefelles vennskap og er ikke av inhabiliserende art.
- (57) Arbeidsretten legger til grunn at så vel Sundet som Weltzien er seg bevisst sine yrkesetiske krav som henholdsvis dommer og advokat. Sundet har i sin redegjørelse av 31. mai 2016, jf. avsnitt 16, ikke ansett seg inhabil til å delta i behandlingen av sakene.
- (58) Kjennelsen er enstemmig

SLUTNING

Nestleder Tron Løkken Sundet viker ikke sete.

Jakob Wahl
(sign.)

Eli Mette Jarbo
(sign.)

Tore Schei
(sign.)

Terje Solberg
(sign.)

Kjell Bjørndalen
(sign.)

Lill Bråten
(sign.)

Per Østvold
(sign.)

Rett utskrift bekreftet: